

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qvalificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1664

Quæst. 10. In quo consistat essentia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76990)

na. Id quod amplius adhuc potest inde probari: quia necessarium omnino est, ne processus infinitus sequatur, ut in collectione actuum fidei diuinæ aliquis elicitus sit ob reuelationem ut fide humana creditam, aut aliter, quam per diuinam, cognitam. Cum enim omnis actus fidei diuinæ debeat inniti reuelatione ut prius cognitā per alium actum, uti ex se, & ex dictis est notum: si huiusmodi actus semper esset fidei diuinæ, semper supponeret alium fidei etiam diuinæ; quo nunquam perueniremus ad primum, sed sine fine progredieremur. Necessè est ergo, quòd aliquis actus fidei diuinæ sit primus in qualibet serie, qui innitatur reuelatione aliter, quam per fidem diuinam, cognitā, siue indicatā tam quoad existentiam, quam quoad infallibilitatem oriundam ab auctoritate diuinā. Inter iudicia autem humana, quibus noticia reuelationis, atque etiam diuinæ auctoritatis acquiritur, vnum erit etiam primum nullum alium supponens; sed conceptum ex ipsis terminis: quo iudiciorum finitur progressus; uti in reliquis alijs materijs scientiarum, siue cognitionum contingit.

198 His vniuersè prælibatis ex materia de fide pro expediendā secundā difficultate propositā n. 173. colligo primò, non bene illam expediri à P. Soar. lib. 1. de essentiā, & attrib. cap. 1. n. 5. dicente, Deum, reuelando res credendas, simul reuelare, se reuelare, siue testificari illas, ex quibus vna est, *Deum esse*: atque ita, licet, ut Deus dicat, se esse, re ipsā supponatur esse: quia non loquitur, nisi qui est: attamen ex parte credentis id non supponi cognitum; sed vi eiusdem testimonij, & per eundem assensum credi, Deum esse, & ipsum dicere, se esse. Quam doctrinam late defendit Martinò 1. p. disp. 2. sect. 2. nec longe ab illa ab est Quiròs disp. 13. sect. 6. sed non bene, inquam, ita expeditur difficultas: quia neque Deus, reuelando se esse, reuelat se id testificari; neque, licet id reuelaret, sufficienter posset facere fidem, ni aliunde, quam ex ipsius testimonio, eius auctoritas innotesceret. Neque denique homo aliunde non noscens, Deum esse, potest credere, & Deum esse, & ipsum dicere, se esse, adhuc per diuersos assensus, nedam per vnum, & eundem. Quæ omnia ex hæcenus dictis satis, superque nota sunt.

199 Secundò igitur ex eisdem colligo; ad hoc, ut quis credat fide diuinā, Deum esse, omnino esse necessarium, quòd præcognoscat aut fidei humanā, aut aliā notitiā siue humanitatis, siue diuinitatis adquisitā, Deum id ipsum de se dicere, siue testificari; & consequenter, Deum esse; necnon esse cum auctoritatis infallibilis in dicendo, ut neque decipi, neque fallere possit. Neque opus est, quòd huiusmodi præcognitio aut supernaturalis, aut potius infallibilis sit: sufficit enim, quòd sit naturalis, & moraliter certa, ut semel per eam proposito testimonio Dei infallibili reuera existente, homo, alijs instructus principio supernaturali sufficiente ad credendum, fidem supernaturalem nitentem tali testimonio concipiat; quæ subinde vera assentialiter, & potius infallibilis sit. Quocirca S. Tho. 1. p. quæst. 2. art. 2. ad 1. respondens ad eam difficultatem dixit. *Fides præsupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam, & ut perfectio perfectibile.* Ex quibus omnibus liquidò apparet, quā ratione fide diuinā possit credi existentia Dei, eiusque auctoritas infallibilis; necnon reliquæ huiusmodi ipsius perfe-

ctiones, alijs solo naturæ lumine euidenter noscibiles.

QUESTIO X.

In quo consistat essentia Dei.

200 **N**Otissimum apud omnes est, & singillatim demonstrandum in toto hoc Opere, dari in Deo multas, & varias perfectiones, formalitates, seu prædicata, quæ realiter ab ipso Deo non distinguuntur; tamen ratione nostrā, aut etiam plusquam ratione, ut quibusdam placet, distinguuntur; ut esse increatum, æternum, infinitum, immensum, intellectiuum, volitiuum, intelligentem, volentem, sanctum, bonum, omnipotentem, & cætera huiusmodi. Et quoniam Deus, ut ex fide constat, & in peculiari tract. de Trinitate diuina ostendunt Theologi, trinus, & vnus est, ita, ut cum vnitæ essentia trinitate personarum potitur; ideo prædicata in illo reperta alia sunt omnibus tribus personis communia, alia propria aut vniuscuiusque, aut etiam duarum personarum. Communia, quæ ut implurimum, attributa vocantur, ea sunt, quæ recensuimus & cætera similia. Propria personarum sunt personalitates, relationes, origines. Nimirum personæ primæ proprium est, esse ingentiam, seu improductam, generare secundam personam, & esse Patrem eius. Secundæ personæ proprium est, generari à primā; esse eius Filium, & eius Verbum. Harum ambarum proprium est, producere tertiam, quæ dicitur Spiritus Sanctus, cuius propterea proprium est, à Patre, & Filio produci, esseque vniuersum amorem mutuum per modum termini. De quibus omnibus late differitur in dicto tract. de Trinitate. Igitur quod controuertitur in præsentī questione est, an essentia Dei in collectione horum omnium prædicatorum consistat, aut potius in aliquo solum, aut in aliquibus eorum; & quodnam illud sit, vel illa. Multiplex est Doctorum sententia.

201 Prima asserit, essentiam diuinam formaliter omnia attributa Dei comprehendere, in eorumque subinde collectione consistere, siue vltimò per eam constitui. Ita sentiunt Soar. in Metaph. disp. 30. sect. 6. à n. 4. & lib. 1. de Attrib. cap. 11. Egid. Lusitan. tom. 1. de Beat. lib. 5. quæst. 3. art. 3. iunctis, quæ dicit quæst. 4. art. 3. & quæst. 7. art. 1. Zumel 1. par. quæst. 28. art. 2. quæst. suā 8. Arrub. disp. 10. cap. 13. Becan. 1. par. cap. 1. de attrib. quæst. 1. Albiz 1. par. tract. 1. de Scient. sec. 6. Qui n. 13. supponit, se loqui de essentia Dei metaphysicā; cum dicat, quidquid pertinet ad essentiam physicam, etiam pertinere ad metaphysicam, improprietateque, quod ad rem attinet, adferri earum distinctionem, Pro hac sententia refert præterea noster Pasol. 1. par. quæst. 4. art. 2. dubit. 3. Ferrar. Sor. Torres, Hispalens. Francis. à Christo, Toletan. Nazar. Bañez. & alios. Denique P. Didacus Ruiz. tom. de Trinit. disp. 8. sec. 5. eandem tenens sententiam ait. [Naturam diuinam non constituit sola intellectio, sed etiam constituit actualis amor, & collectio cunctorum attributorum, & perfectionum, quæ sunt simpliciter simplices, & nullam inuoluunt imperfectionem]. Verba sunt eius. Id quod conatur late probare, deinceps per plures sectiones. Huic etiam sententiæ adiungi possunt docti quidam Recentiores, qui

qui opinabatur, omnia prædicata diuina virtualiter non distincta à principio radicali intelligendi, & volendi ad essentiam Dei etiam metaphysicam pertinere; secus verò, quæ à tali principio virtualiter distincta sunt; qualiter putabant ipsi distingui tum proprietates personales, tum actus liberos volendi, & intelligendi. Quænam autem formalitates diuinæ virtualiter inter se distinguantur, in Pharo Scient. disput. 13. quæst. 6. explicatum est. Pro illâ insuper sententiâ stant Martinon. 1. par. disput. 3. sect. 8. Franc. Amic. disput. 3. sect. 3. & 4. & Quiros disput. 17. sect. 2. & 6.

202 Secunda sententia, eaque non parùm plausibilis docet, vltimum, & formale constitutum essentia Dei adualem intellectionem esse, qua Deus se ipsum intelligit. Hanc sententiam latè defendit Herice 1. par. tract. 1. disput. 3. per totam. Necon Fasol. supra dubit. 7. 8. & 9. cum alijs. Sed omnium latissimè Hemelman. 1. par. titul. 4. disput. 1. per. totam, referens pro illâ cap. 2. doar. Salas, Pesant, Nazar, Machin, Albeid, & alios plures. Aduerto tamen, hos Doctores non dicere, per solam intellectionem constitui essentiam Dei adæquatè, vt videtur sensisse Aureol. in 1. distinct. 35. artic. 3. quodammodoque consentit Arriag. num. seq. citandus, sed per eam constitui essentiam Dei tanquam per vltimum, & quasi differentiale constitutum adiunctum alijs communioribus prædicatis.

203 Tertia sententia est, vltimum, & formale constitutum essentia diuinæ esse solùm prædicatum intellectiui radicalis, prout est radix actualis intellectionis. Ita Albertin. tom. 2. quæst. 14. Theolog. ex prædicamento relationis dubit. 2. diff. 2. Pro qua etiam sententiâ ij omnes recensendi veniunt, qui pro differentiâ vltimâ, & quasi specificâ Dei eius intellectualitatem assignant. E quibus sunt Scot. quodl. 1. artic. 1. Duran. in 2. distinct. 16. num. 5. & 6. Valen. 1. par. disput. 7. quæst. 3. pun. 1. Curiel. controu. 3. concl. vlt. & 1. 2. quæst. 110. artic. 3. dub. 1. & Pererius lib. 4. in Genes. disput. de Imagine Dei quæst. 1. & 4. Ad eandemque sententiam pertinet Arriag. 1. par. disput. 16. lect. 4. quatenus asserit, essentiam Dei ratione nostrâ in principio radicali intelligendi consistere, quod prædicatum, inquit, est *ens spirituale à se subsistens*. Addit tamen disput. 47. sect. 8. sub. 1. (quo sibi viam sternat ad explicandum, cur Verbum diuinum præ Spiritu sancto sit Filius), virtualiter essentiam Dei in solâ intellectione consistere: quia, inquit, ante intellectionem in Deo nihil virtualiter distinctum præcedit, in quo virtualiter eius essentia poni possit; intellectio autem virtualiter distinguitur à volitione, & eam tanquam ipsius radix præcedit; subindeque primum virtuale distinctum est Dei; quod est, esse virtualiter essentiam eius.

204 Quarta sententia simul cum prædicato intellectiui ponit etiam prædicatum volitiui pro vltimâ differentiâ essentia diuinæ. Ita Scot. in 1. distinct. 26. quæst. vnic. sub finem.

205 Quinta sententia in prædicato entis à se constituit essentiam formalem, & quasi specificam Dei. Ita Bâñez 1. par. quæst. 3. artic. 4. & quæst. 4. artic. 3. Alvarez de auxilijs disput. 119. num. 3. Ehtius in 1. distinct. 8. s. 1. fine. Basil. Legion. 1. par. variarum relect. 5. prope finem. Raynaud. in Theolog. natur. distinct. 6. quæst. 1. artic. 2. Recapit. lib. 2. de Deo quæst. 14. cap. 4. & alij.

206 Sexta sententia non vtrunque, sed vt actualiter existens, dicit, prædicatum entis à se neces-

sarij, & interminabilis, seu infiniti constitucere essentiam Dei. Sic Gillius nofter latè explicans 1. par. lib. 2. tract. 1. cap. 12. 13. & 14. & tract. 2. cap. 4. Cui consentiunt Petr. Hurz disput. 20. Met. sect. 2. & Tann. 1. par. disput. 2. quæst. 1. dub. 5. Addit tamen Gillius, ita per esse à se interminatum, seu infinitum constitui Dei essentiam, vt omnia, & singula prædicata Dei, quatenus in suo genere sunt à se, & infinita, sint quasi partes integrantes illius esse à se infiniti, in quo consistit essentia Dei, quodque suo conceptu complectitur omnia, & singula diuina esse. Cuius etiam sententia videtur esse Pascualig. tom. 1. in 1. par. disput. 12.

Septima sententia distinguit inter naturam, & essentiam Dei. & essentiam quidem collocat in prædicato entis à se, per se, & propter se; naturam verò in intellectione actuali sui.

208 Octaua sententia est, diuinam essentiam formaliter per infinitatem constitui. Sic docent Argentin. in Prolog. sent. quæst. 1. Toletan. quæst. 6. Quibus annuere videtur Scot. in 1. distinct. 3. quæst. 2. post medium.

209 Nona sententia dicit, essentiam diuinam consistere in esse absoluto purissimo, quod est fundamentum omnium attributorum. Ita Henr. 1. par. Sum. artic. 24. quæst. 5. & artic. 33. quæst. 2. Consentit Gran. 1. par. controu. 2. tract. 1. disput. 3. sect. 4. constituens essentiam diuinam in conceptu formalissimo radice omnium attributorum. Consentunt & alij, quos tacito nomine refert Hemel. supra cap. 2. num. 12. nisi, quod hi non conceptum simplicem faciunt radicem istam, sed compositum ex tot radicibus partialibus, quot sunt attributa diuina. Pro hac etiam sententiâ videntur stare Vazq. 1. par. disput. 119. & alij, qui absolute supponunt, essentiam Dei conceptum, quemdam esse præcipium ad omnia diuina attributa.

Propositio 1.

Essentia, Substantia, & Natura pro eodem conceptu debent accipi in Deo iuxta communem loquendi morem Conciliorum, Patrum, & Theologorum.

Etenim Concilia, Patres, & Theologi indifferenter vtruntur istis nominibus, atque adeò etiam sæpe sub disijunctione ad denotandum, eundem omnino conceptum ab eis per illa significari, cum sermonem habent de Deo. Sic namque in 5. Synodo generali collat. 8. can. 1. habetur. *Si quis non confitetur Patris, & Filij, & spiritus sancti vnâ naturam, siue substantiam, anathematizetur.* Et Agatho Papa in suâ epistola decretali col. 3. quæ habetur in 6. Synodo generali actione 4. loquens de tribus diuinis personis ait, *Vt confitentes vnus esse Deitatis, vnus natura, & substantia, siue essentia.* Similiter Concilium Lateranense sub Innocen. III. ita scribit, prout habetur cap. *Firmiter* de summa Trinitate, & fide catholica. *Tres quidem persona, sed vna essentia, substantia, seu natura simplex omnino.* Et paulò post cap. *Dannamus.* *Substantia, essentia, siue natura diuina.* Item Concilium Tolet. 6. cap. 1. & Tolet. 11. in confessione fidei loquens de Deitate sic ait. *Natura, vel substantia.* Et infra. *Natura diuinitatis eius, siue substantia.* Posteaque etiam essentiam appellat naturam. Quo etiam loquendi modo vtitur Eugen. IV. in litteris vnionis, quæ habent.

habentur in Concilio Florentino, Necnon Concilium Calcedonense, & Ephesinum, quando agunt de duabus Christi naturis.

211 Consentiunt communiter Patres, quorum plerique agentes de Deitate indifferenter, & synonymè pro eodem usurpant hæc vocabula, *essentia, natura, substantia, forma*; vt videre est in Dionysio, Athanasio, Basilio, Nyseno, Nazianzeno, Maximo, Cyrillo, Augustino, Anselmo, Hilario, & alijs. Nonnulli etiam, non solum expressè asseuerant, idem illa significare, sed interdum testantur insuper, à Sanctis Patribus pro eodem omnino usurpari. Audiamus aliquot huiuscemodi testimonia. Athanas. lib. de definitionibus colum. 3. ait, *Natura, essentia, genus, & forma idem sunt*. Theodoret. in additionibus ad Breuiarium Liberati tom. 2. Concil. sic inquit, *Natura, & substantia in nullo differunt, nisi in nomine*. Damasc. lib. de decretis primæ institutionis sic incipit cap. 1. *Essentia, natura, & forma, vt Sanctis Patribus placet, idem valent*. Euthim. in Panopoliat. 7. sub finem pag. 144. ait, *Essentia, seu, quod idem est, natura.* & tit. 2. pag. 59. *Essentia, & natura, & genus, & species, & forma ex Patrum sententiâ idem sunt in Deo*. Elias Cretenf. in illam orationem Nazianzeni, quæ est prima epistola ad Celedonium, pag. penult. dicit. *Inter naturam, & essentiam, & formam, nullum apud Ecclesiam discrimen est. Quid plura?*

212 Iam verò Theologos Scholasticos in eadem sententiâ esse, nemo dubitabit, qui eos attentè legerit in materiâ de Trinitate, & alijs in locis, vbi de diuinâ substantiâ, naturâ, aut essentiâ fit sermo. Quare non est, cur eorum aliquem in speciali referamus.

213 Quæ cum ita sint. Colligo primò, peperam Auctores, sententiâ septimæ supra relatâ inter naturam, & essentiam diuinam commentitiâ distinctionem, seu diuisionem excogitasse, vt naturam alteri Dei prædicato, & essentiam alteri adscriberent cum eidem prorsus, vel eidem adscribi debeant secundum irrefragabilem sensum Ecclesiæ, Patrum, & Theologorum.

214 Secundo colligo, essentiam Dei in eo omnino conceptu debere constitui, de quo dici quodque possit esse naturam Dei, quæ maiore proprietate fuerit possibile: quia verba commemorata Conciliorum, & Patrum, quibus essentia diuina asseritur, aut supponitur, esse idem cum diuinâ naturâ, quantâ potuerint cum proprietate sunt accipiendâ; cum doctrinalia sint, vt constat. Cumque ea sit propriissima omnium acceptio naturâ, qua sumitur pro principio motus, & quietis, iuxta definitionem datam ab Aristot. lib. 2. Physic. cap. 1. & lib. 5. Metaph. cap. 4. Constituitur, essentiam, & naturam diuinam in eo conceptu poni debere, qui sit aliqua ratione principium, aut radix, siue subiectum actuum Dei: nam actus ex proprio conceptu instat cuiusdam motus esse videtur; cum sit instar cuiusdam exercitij, quo subiectum, cuius est actus, exerceri à nobis concipitur, iuxta doctrinam vniuersalem datam in Pharo Scient. disp. 8. quæst. 1.

Quo iure S. Tho. dixit 1. par. quæst. 39. art. 1. quod 2. ad 2. *Natura designat principium actus: essentia vero ab essendo dicitur.*

Propositio 2.

215 *Essentia physica Dei considerati philosophicè omnia eius prædicata intrinsecâ, tam communia, quàm personalia complectitur in suo conceptu. Essentia verò quasi physica Dei considerati theologicè, (quam absolutè essentiam theologicam distinctionis gratiâ dicemus), sola complectitur prædicata communia.*

Quemadmodum homo bifariam venit considerandus. Primo, in quantum est quædam substantia, seu natura realis ex corpore, & animâ compacta. Secundo, in quantum est suppositum ex tali naturâ, ex propriâque hypostasi, seu personalitate coalescens. Ita pariter Deus & potest considerari, vt est realis quædam substantia increata, infinita, cunctorum effectrix, & alijs innumeris perfectionibus scatus; & potest considerari, vt est trinus, & vnus, constansque vt sic tribus suppositis, seu tribus personis cum vnica, eademque naturâ ipsis communi. Ex quibus duabus considerationibus prior philosophica, posterior theologica iure optimo dici potest, quatenus Philosophi solo naturali lumine imbuti nec de homine possunt assequi, quod sit suppositum addens hyposthasm quædam, seu personalitatem supra naturam; nec de Deo, quod sit trinus, subindeque veluti addens supra naturam tres personalitates distinctas, seu tres hyposthases; quemadmodum per lumen fidei Theologi assequuti sunt. En duplex genus considerandi Deum, quod propositio data supponit. Loquor autem in eâ de essentiâ physica Dei, quæ simpliciter, & absolutè dicitur talis; qualis est realis formalis. De illâ enim, quæ æquiualeter solum, & virtualiter essentia physica Dei appellari potest propositio sequens agam cum eâ, quæ par est, restrictiõne. His positis.

216 Probo priorem propositionis partem: quia, vt constat ex vniuersali doctrinâ traditâ in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2. essentiam rei physicam appellamus, quæ amplectitur quidquid realiter est ipsa res. Ast Deus aliud non est realiter ab aggregato coalescente ex omnibus suis prædicatis intrinsecis tam personalibus, quàm communibus, sed prorsus, & adæquatè idem cum illo, vt constat. Igitur essentia physica Dei considerati philosophicè, conceptu videlicet ipsius adæquatè amplectente, prout physicè se habet à parte rei, omnia eius prædicata intrinsecâ tam personalia, quàm communia amplectatur, necesse est. Et confirmari potest, ac declarari: quia, in sensu physico, & reali verissima est hæc propositio *Deus est tota sua physica entitas*, acceptis directè, & ex æquo ex parte prædicati, & subiecti omnibus formalitatibus intrinsecis, quæ illa habet. Sed id, quod vnumquodque directè est in sensu physico, non potest non esse essentia physica eius, vt constat ex doctrinâ traditâ quæst. citatâ. Ergo entitas hæc diuina directè quodam, & confuso conceptu quoad omnia, quæ re ipsâ habet directè comprehensa à Philosopho ipsissima est essentia physica Dei. Quod certè, semel terminis intellectis, à nemine negari potest. Est autem hic sermo, vt apparet, de essentia physica per se, quæ absolutè dicitur talis; non de essentia physica per accidens, quæ improprie, & secundum quid vocatur essentia, nec

in præsentem locum habet. Recognosce hanc essentiarum divisionem fuscè datam in quæst. citatâ Phari.

217 **Iam verò posterior pars propositionis probatur primò quasi à priori:** quoniam, quicumque concipit Deum theologice, conceptâ videlicet distinctè trinitate eius, & unitate, non potest non concipere personas diuinas veluti physice compactas ex personalitatibus proprijs, & ex naturâ illis communi ad eum modum, quo personæ creatæ physice composiæ sunt ex propria vnuscuuiusque personalitate, & naturâ. Nam licet personalitates diuinæ re ipsâ non distinguantur à naturâ, vtj distinguuntur creatæ, nisi vt summum æquiualeuter, seu virtualiter iuxta doctrinam datam in Pharo Scient. disput. 13. quæst. 6. At per rationem nostram non possunt non ita distinguui, vt ex singulis earum, & ex naturâ communis communi diuersa coalescant supposita ad eum modum, quo supposita creatæ coalescunt ex substantiâ, & ex substantiâ. Quo fit, vt, sicut in creatis id, quod per substantiam completur ad constituendum suppositum, nihilo differt à substantiâ, naturâ, seu essentiâ physica rei, vt constat. Ita in Deo id totum, quod commune est, & per diuinas hypostases quasi completur, determinaturque ad constituendas personas, iure dicitur essentia, natura, siue substantiâ Dei; eaque non metaphysica, sed quasi physica, seu theologica; cum physica sit, theologicaque etiam possit dici creatâ, cui assimilatur.

218 **Secundò probatur id ipsum:** quia iste modus loquendi, vocandique absolute naturam, & essentiam Dei non vnâ, aut alteram formalitatem, sed totum id, quod est commune tribus personis, à solisque proinde personalitatibus condistinctum, vltimissimum est apud omnes Patres, & Theologos, imò apud omnes Christianos, qui confitentur, Deum trinum esse in personis, & vnum in essentiâ, sumptâ essentiâ pro toto eo, quod est vnum in Deo, & tribus personis commune. Possit id sanè innumeris Patrum, & Theologorum testimonijs probari: sed sufficiat vnum pro omnibus Iustiniani Imperatoris, qui in suo Edicto fidei, quod habetur in 2. tom. Concil. pag. 654. ante Synodum 5. generalem, quæ est Constantinopolitana 2. ita fatetur col. 10. *Omnes enim sancti Patres consonanter docent, aliud esse naturam, siue substantiam, & formam, & aliud substantiam, siue personam: & naturam quidem, vel substantiam, & formam hoc, quod est commune, significare, substantiam autem, siue personam hoc, quod est speciale.* Loqui autem Patres, & Theologos de naturâ, & essentiâ Dei non metaphysicâ, sed quasi physica, quam theologice dicimus, inde profectò constat: quia plurimi eorum expresse ponunt essentiam metaphysicam Dei in vno, vel altero ex prædicatis Dei communibus, vt ex dictis, & dicendis patebit, non verò in omnium aggregato; quod tamen absolute nuncupant essentiam, & naturam Dei. Tum, quia in huiusmodi appellatione non accipiunt essentiam vt quid condistinctum ab attributis, seu proprietatibus, quod proprium est essentiæ metaphysicæ; sed vt quid condistinctum ab hypostasi, vel personalitate, quod est proprium essentiæ theologicæ.

219 **Ex dictis apparet, quo sensu sit vera prima sententia relata n. 201.** Nimirum, si in eâ sit sermo de essentiâ physica Dei theologice considerati, vt explicauimus, & collectione attributorum

toti Trinitati communium. Cæterum, quia plerique Auctores eius sententiæ de metaphysicâ potius essentiâ Dei loqui videntur; idcirco eorum sententia falsa debet reputari, vt ex dicendis apparebit.

Propositio 3.

Si quæ earum formalitatum, quæ de Deo prædicantur, ab ipso Deo virtualiter in suo esse distinctæ sunt, eæ quidem ad essentiam Dei physicam virtualem intrinsecè non pertinent. Pertinent tamen cæteræ omnes, quæ virtualiter à Deo non sunt distinctæ.

Ratio est in promptu: quia, quod præstat distinctio vera, & formalis in ordine ad essentiam physicam, quæ verè, & formaliter talis est, id debet præstare distinctio æquiualeuter, seu virtualis in ordine ad essentiam physicam, quæ æquiualeuter, & virtualiter talis est. Atque ita, sicut essentia physica Dei realis virtualis prorsus excludit à suo conceptu, quæcumque realiter formaliter distinguuntur à Deo, includit tamen in illo, quæcumque sunt idem cum Deo realiter formaliter iuxta doctrinam propos. præced. Pariter essentia physica Dei realis virtualis omnia, quæ à Deo realiter virtualiter distincta sunt, à suo conceptu debet excludere, includere verò in illo, quæcumque non solum realiter formaliter, sed etiam realiter virtualiter sunt identificata cum Deo. Prædicata enim Dei virtualiter ab ipso distincta extrinsecè eius affectiones sunt virtualiter; sicut prædicata cuiusvis entis ab ipso formaliter distincta affectiones eius extrinsecè sunt formaliter.

Hinc colligo primò, prædicata, quæ realiter virtualiter distinguuntur à Deo, nequaquam includi posse in essentiâ metaphysicâ eius: quia hæc, vt ex dicendis planè constabit, plura, quàm physica, excludit à suo conceptu. Si quæ autem alia, ea maxime debet excludere, quæ vel à suo etiam quadamtenus excludit physica.

222 **Secundò colligo contra Recentiores commentatos n. 201. essentiam, quæ ex omnibus formalitatibus à Deo virtualiter non distinctis coalescit, nequaquam posse esse essentiam metaphysicam Dei, sed summam physicam, eamque, non quæ verè, & formaliter, sed quæ æquiualeuter tantum, & virtualiter dicitur talis.** Essentia quippe Dei metaphysica non solum prædicata distincta à Deo virtualiter, sed indistincta etiam excludit à suo conceptu, vt ex dicendis in sequentibus apparebit.

223 **Tertiò colligo contra Arriag. cit. n. 203. casu, quod ante intellectiōnem Dei actualement nihil virtualiter distinctum præcedat, eaque subinde cum anterioribus omnibus Dei prædicatis omnino identificata sit, quantumuis à volitione, & personalitatibus virtualiter distinguatur, vt supponit Arriaga, nequaquam in illâ solâ posse consistere essentiam virtualem Dei.** Quia essentia virtualis Dei à nostris conceptibus, & præcisionibus independens, prout de eâ loquitur Arriaga, ipsissima est essentia Dei physica virtualis, de qua nos in propositione. Hæc autem, vt constat ex dictis, cuncta in se claudit, quæ formaliter, & virtualiter sunt indistincta à Deo, eaque dumtaxat excludit, quæ ab ipso virtualiter distinguuntur. Vnde

de supposito, quod sola volitio, & personalitates virtualiter sint distinctæ à reliquâ substantiâ Dei, sicut Arriaga supponit, non potest non dicta essentia Dei virtualis, exceptis solum personalitatibus, & volitione, in collectione reliquarum omnium formalitatum Dei consistere; cuius subinde intellectio non quidem vnicum, sed quasi vltimum, & differentiale constitutum sit; uti philosophantur auctores secundæ sententiæ. A quibus solum potest dissidere Arriaga, quod faciat intellectionem Dei virtuale constitutum essentia eius, quam, illi putant, esse formale, quodque reuera de essentia physica Dei loquatur; cum illi de metaphysicâ se tractare prætant, Quomodo autem neutri per huiusmodi essentia Dei constitutionem consequantur intentum, quod est, discriminare generationem Verbi diuini à productione Spiritus sancti, ex dicendis infra patebit. Adde, falsam esse suppositionem, qua innuitur doctrina Arriagæ, quod atinet ad identitatem, quam adstruit tam virtuale, quam formalem intellectionis Dei cum intellectu diuino, reliquisque formalitatibus anterioribus, ut ostendam tract. de Scientiâ Dei.

224 Aduerto tandem, consulto me exclusisse in propositione ab essentia physica Dei virtuali eas solum formalitates, quæ à Deo ipso in suo esse virtualiter distinctæ sunt. Formalitates enim, quæ non in ordine ad suum esse, sed in ordine ad aliud munus sunt virtualiter distinctæ à reliquâ substantiâ Dei, melius dicentur, non exclusæ ab essentia Dei physica virtuali: quia hæc potius in ordine ad esse talium formalitatum, quam in ordine ad alia munia pensanda est: nisi quis velit, eam etiam in ordine ad talia munia pensare, cum quo non est altercandum: quia cõfidium erit de nomine. Quænam autem formalitates diuine à reliquâ substantiâ Dei sint virtualiter distinctæ in ordine ad aliqua munia aliquo modo ab ipsis diuersa, & quænam in ordine ad suum esse; & an hoc duplex genus formalitatum reperitur in Deo, ex didis in Pharo disp. 13. quæst. 6. colligi potest.

Propositio 4.

225 Essentia metaphysica Dei non potest consistere in aggregato omnium attributorum; & multo minus in aggregato omnium perfectionum, quæ in Deo sunt simpliciter simplices, & nullam inuoluunt imperfectionem.

Hæc pars posterior propositionis videtur manifesta contra Ruiz citatum num. 201. Quia nemo hæctenus asseruit, nec turo dici potest, personalitates diuinas intrinsecè spectare ad essentiam Dei metaphysicam: eo quod essentia Dei metaphysica neququam potest non esse toti Trinitati communis; qualis non esset, si in suo conceptu personalitates includeret. Includeret autem, si ea consisteret in aggregato omnium perfectionum, quæ in Deo sunt simpliciter simplices, & nullam inuoluunt imperfectionem: è quarum numero sunt personalitates diuine: quia vel perfectiones sunt simpliciter simplices, ut opinatur, & multis probat ipse Ruiz. disput. 30. de Trinit. sect. 9. & 10. vel saltem nullam imperfectionem inuoluunt, ut omnes fatentur. Non igitur in aggregato huiusmodi perfectionum potest vilo modo consistere essentia metaphysica Dei.

Quod autem neque in aggregato attributorum communium consistere queat, probatur primò: quia, ut constat ex vniuersali doctrinâ traditâ in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2. essentia metaphysica cuiusque rei conceptus est cõdistinctus à proprietatibus, & accidentibus metaphysicis ipsius rei. Sed attributa diuina proprietates quædam sunt, aut accidentia metaphysica Dei, ut ipsam nomen præ se fert: ideo enim attributa Dei appellantur; quia Deo iam constituto in suo esse metaphysico attribuantur, ut amplius ex dicendis contabit. Igitur essentia metaphysica Dei nequit vllum proprium Dei attributum, nedum omnia, includere in suo conceptu. Secundo: quia nulla est essentia metaphysica, quam metaphysicæ proprietates non consequantur, ut est certissimum, & amplius constabit ex dicendis. Sed, si essentia metaphysica Dei completeretur omnia attributa, nulla proprietas metaphysica ad eam sequenda superesset. Ergo: Tertio: essentia metaphysica Dei omnia diuina attributa excludit à suo conceptu; cum sit eorum omnium radicale subiectum, ut ostendemus proposit. 6. Ergo longè abest, ut omnia attributa in suo ipso conceptu claudat.

Porro attributa diuina extra conceptum esse essentia, communis Patrum sententia est. Qui per nomina, quæ de Deo dicuntur, qualia sunt nomina attributorum; non eius essentiam, sed, quæ circa ipsam sunt, significari affirmant. Nysen. lib. de Trinit. ad Eutachium sub fine ait, *Requitur aliquid aliud essentia, cuius nondum ratio index cogitata, atque inuenta est, alia verò nomen, quæ circa eam proferuntur.* & lib. seq. ad Ablaium, *Ex hoc itaque demonstratur, quod non ipsa diuina natura per aliquod eorum nomen denotetur.* Nizetas in orat. 42. Nazianz. *Quamobrem, inquit, existimandum est, unumquodque eorum, quæ de Deo numerantur, non quod sit quantum ad essentiam indicare, verum aut quod non sit ostendere, aut relationem quamdam ad aliquid eorum, aut denique quidpiam eorum, quæ naturam, vel actionum imitantur.* Cyril. lib. 11. Thefav. cap. vnic. prope finem ait, *Nulla de Deo nomina feruntur, quorum singula, non, quod Deus substantialiter sit, significant, sed aut quæ non sit, aut relationem, &c. & ita cum, Sed hæc omnia non substantiam, ut diximus, Sed aliquid eorum, quæ in substantiâ inspicuntur, significant.* Si ergo per ista nomina, & significationes ipsorum ad cognitionem Dei nos ducimur, quomodo essentiam eius cognoscemus, si non quid est essentialiter docemur, sed sola ea, quæ in ipso inspicuntur, perdiscimus? Idem Cyrilus apud Cypariot. decad. 10. cap. 2. sic habet, *Non enim est substantia Dei ingentium, aut incorruptibile, aut immortale, aut inaspectabile.* Nam, si unumquodque horum substantiam significat, ex tot substantiis compositus erit Deus, quot sunt ista, quæ reperiuntur conuenire illi naturaliter, Vnde concludit, essentiam Dei in simplicissimo conceptu consistere. Similia habent Nazianz. orat. 33. post med. & Max. apud Euthan. Panop. par. 1. tit. 3. pag. 76. Damasc. lib. 1. fidei cap. 4. ait, *Quacunque autem per Theologiam affirmatiuam de Deo dicimus, non naturam eius, sed ea, quæ sunt circa naturam, insinuant.* Nam, *etsi bonum, si iustum, si sapiens, si quidquam tandem aliud dixeris, non naturam dicit Dei, sed, quæ circa naturam.* Similiaque repetit postea cap. 12. Basil. 1. contra Eunomium ante medium col. 11. dicit, *Quo pacto non irridendus sit, si creandi virtus*

virtutem substantiam esse dicat, si providentiam
 rursus substantiam, eodem modo præscientiam, &
 omnem item operationem substantiam putet? Rur-
 sus verò col. 12. & seqq. latè demonstrat, nullum
 eorum nominum, quæ de Deo dicuntur aut ne-
 gative, vt esse immortalè, inuisibilem, inna-
 scibilem, &c. aut positive, vt esse bonum, iu-
 stum, prouidum, & similia significare substan-
 tiam, seu essentiam Dei; sed priora quidem,
 quid Deus non sit, posteriora, quænam eius sub-
 stantiæ insint, vel circa ipsam sint. Theophil. in
 id ad Rom. 1. Inuisibilia Dei, &c. scribit, sunt
 circa essentiam bonitas, sapientia, virtus, potentia.
 Circa. Ergo non intra. Adde Chrys. homil. 3.
 de incomprehensibili Dei naturâ dicentem, Non
 sapientia substantia est, sed ex substantiâ sapientia.
 Hæc satis ad rem. Mitto alia, quæ videri possunt
 in Nazianz. orat. 35, 36, 38, & 42. Dionys. de diuin.
 nomi. cap. 1. Cyril. supra, & lib. de S. Trinit.
 cap. 3. & 11. Athan. dial. 2. de Trinit. circa finem.
 Iust. in respons. quæst. 3. ad Gentiles. Basil. supra,
 & epist. 80. Nylen. orat. Quod non sunt tres Dy.
 Mar. Victorin. lib. 2. aduersus Arium multo post
 med. in tom. 4. Biblioth. & alijs Patribus vniuersali-
 ter afferentibus, per omnia, quæ de Deo dicun-
 tur, non Dei naturam, sed ea, quæ sunt circa
 naturam, significari.

228 Obijcit tamen primò pro se Ruiz, vbi supra
 verba illa Exod. 3. Ego sum, qui sum, ait. Sic di-
 ces filijs Israel. Qui est, misit me ad vos, & Job. 23.
 Ipse solus est. & Ioan. 8. Ego sum, & cap. 13.
 Vt credatis, quia ego sum. Quibus putat signifi-
 cari iuxta expositionem multorum Patrum, quos
 ibi congerit, Deum, quiditatiuè, & essentialiter
 comprehendere totum esse adeo, vt eius essentia
 complectatur, quidquid ita habet esse, vt non
 habeat admixtum non esse; seu, quod aliter di-
 ci solet, quidquid est perfectio simpliciter sim-
 plex, cuius esse melius est, quàm non esse. Ver-
 ùm aliena esse ab isto sensu verba scripturæ, in-
 de profectò apparet: quia secundum illum etiam
 personalitates diuinas complecteretur essentia
 metaphysica Dei. Quod est absurdum, vt pon-
 derauimus. Nec Patres in tali sensu prædicata
 verba accipiunt, cum dicunt, Deum esse suas
 omnes perfectiones, aut comprehendere in se
 quidquid est, aut aliquid simile. His enim lo-
 quutionibus tantum intendunt adstruere identi-
 tatem realem, quam Deus habet cum suis intrin-
 secis prædicatis, non curantes pro tunc de assi-
 gnando conceptu essentia metaphysicæ eius.
 Vide testimonia Patrum latè, & singillatim
 explicata ab Hemelman, tit. 4. disput. 3. cap. 3. & 4.

229 Secundo argumentatur Ruiz multis rationi-
 bus, & auctoritatibus. Sed quibus potissimum
 intendit contra Recentiores, quos impugnat,
 essentiam Dei non magis in intellectu æquali,
 quàm in volitione, aut alijs Dei prædicatis po-
 nendam esse. Ob id ea pro nunc omitto. Illud
 solum videtur facere contra præsentem propo-
 sitionem, quod assert dictum de Christo Domino
 ad Colos. 2. Quia in ipso habitat omnis plenitudo
 diuinitatis. Eo enim Athanas. cont. Gregales Sa-
 belij post medium, & Ambros. de fide ad Gra-
 tianum cap. 6. sine vtuntur, vt probeat, esse in
 Christo omnes diuinas perfectiones. Quo viden-
 tur significare, diuinitatem, atque adeo essentiam
 metaphysicam Dei comprehendere suo conceptu
 omnes perfectiones diuinas. Sed certè id Patres
 non significant. Sat enim est ad suum intentum,
 quod essentia metaphysica Dei sit radix adse-

rens secum necessariò omnes diuinas perfectio-
 nes, quodque diuinitas physice sumpta cum
 huiusmodi perfectionibus sit à parte rei prout
 sus idem.

230 Tertiò plures alij obijciuntur Patres vniuer-
 saliter afferentes, quidquid prædicatur de Deo,
 essentialiter, & in quid prædicari, non verò ac-
 cidentaliter, & in quale. Tum, bonitatem, sa-
 pientiam, iustitiam, & cetera huiusmodi attri-
 buta ab essentia Dei non distingui, aut extra
 substantiam eius non esse; & alia similia. Ergo
 sentiunt, essentiam metaphysicam Dei ex aggregato
 omnium attributorum coalescere. Nego
 consequentiam: quia Patres eis locutionibus non
 agunt de essentia metaphysicâ. Tantummodò
 enim intendunt, attributa diuina non esse ac-
 cidentia physice, & à parte rei superaddita diu-
 inæ substantiæ, aut à diuinâ essentia distincta,
 sed physice, & realiter esse ipsam essentiam,
 atque substantiam Dei. Vide horum Patrum tes-
 timonia proposita, expositaque à Fasol, supra
 dubit. 5.

231 Quarto argui potest ex Agidio. Illud est
 vltimum constitutum alicuius naturæ, quod
 est illi essentialiter, & vltimò superadditum reliquis
 prædicatis essentialibus communioribus. Sed
 omnia, & singula attributa essentialia sunt natu-
 ræ diuinæ, & vltimò superaddita illis prædicatis,
 substantia, viuens, intellectualis, completa,
 quæ sunt communia Deo cum Angelo, & homi-
 ne. Ergo omnia, & singula attributa vltimum
 sunt constitutum essentia diuinæ. Confirmat-
 ur: quia id est constitutum formale naturæ
 diuinæ, quo ipsa redditur summum bonum om-
 nium honorum aggregatione perfectum. Sed sine
 aggregato omnium attributorum talis non erit.
 Ergo. Propter hoc argumentum, si quid proba-
 ret, etiam personalitates diuinæ dicendæ essent
 pertinere ad essentiam. Quod tamen dici non
 potest, vt iam notauimus. Nihil ergo probat,
 Respondeo ergo, negando imprimis essentiam
 metaphysicam rei constitui per prædicata specia-
 lia adiuncta communibus; tametsi per illa expli-
 cetur. Consistit enim in subiecto radicali om-
 nium prædicatorum, vt constat ex generali do-
 ctrina datâ in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2. ite-
 rumque tradendâ postmodum. Sed estò, consti-
 tuatur essentia metaphysica rei per aliquod præ-
 dicatum speciale adiunctum communibus. Cer-
 tè per omnia specialia nequit constitui: Nam
 præter primum, quod vicem gerit differentia,
 cetera proprietates sunt, quæ consequuntur ad
 essentiam iuxta dicta etiam in Pharo Scient. di-
 sput. 17. & 27. Ex quo patet, illud dumtaxat at-
 tributum, quo primo Deus à reliquis entibus
 discriminarur, posse appellari vt summam diffe-
 rentiam vltimò constitutiuiam diuinæ essentia;
 non item reliqua, quæ ad id sequuntur, & vicem
 gerunt proprietatum. Vtrum autem hæc essen-
 tialia Deo dici possint, vel secus; quæstio erit
 de nomine. Ego arbitror, etsi essentialia dici
 possent veluti extrinsecè, quatenus necessariò
 consequuntur essentiam, tatiùs fore, quod non
 dicantur essentialia, sed necessaria essentia; ne
 confundantur cum prædicatis, quæ intrinsecè
 constituunt essentiam, & cum proprietate dicuntur
 prædicata essentialia iuxta doctrinam latè traditam
 etiam in Pharo Scient. disput. 17. Ad confirmatio-
 nem respondeo, essentiam metaphysicam Dei ea-
 tenus esse summum bonum, quatenus radicaliter,
 & eminenter continet cuncta bona, vel illa secum
 fert

fert necessariò; non quia contineat illa formaliter. De quo plura dicemus infra, vbi de bonitate Dei.

232 Quintò ex alijs obijcitur. Essentia diuina, non potest non includere in suo conceptu formali diuina attributa. Igitur coalescit ex illis. Imprimis nego antecedens. De quo disput. 2. Deinde distingo illud cum Auctoribus, qui mutuum inclusionem formalem admittunt inter essentiam, & attributa. Essentia diuina non potest non includere in suo conceptu formali diuina attributa implicite; concedo; explicitè; nego. Et nego consequentiam. Distinctio enim rationis penes explicitos conceptus, quæ facta est secundum Auctores dicta inclusionis ad hoc, vt attributa diuina sint inter se formaliter diuersa, facta quoque erit, vt essentia sit itidem diuersa formalitas ab attributis, ac veluti radix eorum, vt idem Auctores fatentur. Videantur Gran. & alij loco citato referendi.

233 Sextò obijcitur. Deus est ens per essentiam, & per se. At talis non esset, sed ens per participationem, & per accidens, si esset iustus, bonus, omnipotens, &c. per iustitiam, bonitatem, omnipotentiam intrinsecè non includam in sua essentia, sed illi extrinsecus adiacentem. Ergo. Et confirmatur: quia in Deo nullum accidens esse potest. Essentia autem per plura, si iustitia, bonitas, omnipotentia, & similes formalitates non constituerent ipsius essentiam, sed ei accederent, siue, quod idem est, accederent. Respondeo ad vtrumque, accidentia metaphysica, quæ solum per rationem nostram sunt talia, non esse cur negentur Deo: quin imò ei negari non possunt; cum certum sit, proprietates personales extra essentiam diuinam esse; eique subinde veluti accidere, siue accrescere. Deo namque non magis repugnat accidens, quam compositio ex partibus: atque adeò, quemadmodum compositio metaphysica, seu per rationem nostram, non est ab illo aliena, licet aliena sit physica; ita accidentia metaphysica non erunt ab ipso aliena, licet aliena sint physica. De quo plura sunt dicta in Pharo Scient. disput. 13. quæst. 8. Vnde, licet Deus non possit non esse ens per essentiam, & per se physice, atque etiam metaphysice quantum ad essentiam; at quantum ad prædicata attributalia sumpta in concreto, & adiectiue non est incommodum, quod aliquo modo sit ens per accidens metaphysice, seu per rationem nostram, vt sunt cætera omnia concreta metaphysica adiectiue sumpta iuxta doctrinam in Pharo Scient. traditam disput. 9. quæst. 2. Et quidem quantum ad prædicata personalia, certum est, Deum non esse ens per essentiam, absolute loquendo, sed tantum per physicam identitatem. Pari ratione dicendum est, non esse incommodum, quod essentia Dei metaphysica concipiatur perfectibilis per attributa communia, vt etiam concipitur perfectibilis per proprietates personales. Neque ob id adhuc metaphysice erit imperfecta, aut non erit summe perfecta intra suum genus iuxta dicenda infra, vbi de perfectione Dei.

234 Tandem obijciunt aliqui. Non repugnat ex attributis diuinis coalescere essentiam Dei metaphysicam. Igitur coalescit de facto. Nego antecedens: quia supposito, quod attributa diuina sunt quædam prædicata nostro modo concipiendi distincta à subiecto, de quo prædicantur, & per rationem ei adiacentia, vt quædam ipsius proprie-

tates, siue accidentia, vt de facto sunt, repugnat, quod non sint extra conceptum essentia metaphysicæ, cuius sunt accidentia, vel proprietates, scilicet extra conceptum dicti subiecti, in quo illa consistit.

Propositio 5.

Intellectio actualis Dei nullatenus potest intrinsecè constituere essentiam metaphysicam eius. 235

Est contra Auctores secundæ sententiæ relatae num. 202. Et probatur primò auctoritate Patrum, quos num. 227. commemorauimus, expressè asserentium, quæcumque attributa de Deo dicuntur, & nominatim intellectiōnem, siue sapientiam omnino esse extra conceptum naturæ, seu essentia Dei. Nec satisfacit Hemel. tit. 4. disput. 1. cit. cap. 25. interpretans Patres de intellectiōne, & sapientiâ, non quatenus referatur ad Deum, quo pacto in sua sententiâ constituit essentiam, sed quatenus refertur ad creaturas, siue, vt est ars, vel prouidentia, qua ratione est quid secundarium inter attributa censendum. Non, inquam, satisfacit, Primò: quia sapientia absolute dicta, vt de eâ loquuntur Patres, integram Dei scientiam significat, qua se potissimum, ac dein creaturas intelligit. Secundò: quia scientia, qua Deus se cognoscit, operatio quædam est, seu actus ex suo conceptu. Patres autem commemorati omne genus operationis excludunt ab essentia Dei. Tertio: quia Patres vniuersaliter statuunt, per nomina, quæ Deo attribuuntur, non naturam, sed ea, quæ sunt circa naturam, significari. Constat autem è numero esse huiusmodi nominum *intellectio, sapientia, scientia, intelligentia, sapiens, seu sciens*. Aliter responderet Herice supra cap. 5. ad vnum, vel alterum locum, quem sibi ex Patribus obiecerat. Sed non magis satisfacit, vt perpendiculari loca Patrum, quæ nos congeffimus, notescet. In quo non opus est amplius morari.

Secundò probatur propositio: quia essentia metaphysica Dei in subiecto radicali omnium actuum diuinorum consistit: actus autem attributa eius sunt, vt inferius ostendemus proposit. 6. Sed vnus è diuinis actibus est intellectio, qua Deus se ipsum intelligit, vt est notissimum ex ijs, quæ diximus in Pharo Scient. disput. 8. quæst. 1. Igitur intellectio Dei, etiam qua se ipsum intelligit, nequit intrinsecè constituere essentiam diuinam. Confirmatur ex S. Tho. qui in 1. distinct. 6. quæst. 1. artic. 3. docet, essentiam esse principium actuum diuinorum, & inter illos enumerat *intelligere*; & *velle*. Et distinct. 7. quæst. 1. artic. 1. & 2. asserit, distinguere secundum rationem in Deo essentiam, potentiam, & operationem; qualis est apud ipsum actus intelligendi. Et distinct. 27. quæst. 1. artic. 1. ad 5. tum 1. par. quæst. 26. artic. 2. dicit, essentiam distinguere ab intellectiōne tanquam ab operatione sua. Et quæst. 1. de potentia artic. 1. ait, essentiam non habere principium sui secundum rationem; habere tamen illud in intellectiōnem; idque esse essentiam. Ex quibus patet, S. Tho. manifestè pro nobis esse; quidquid obstrepant Aduersarij. Si quando autem alijs in locis dicit, intelligere Dei esse eius substantiam, seu essentiam, planè loquitur de identitate reali, quam omnes Catholici confitemur, vt quisque facillè deprehendet ex scopo contextus. Quo

Quo sensu sæpissimè etiam docet, velle Dei esse suam essentiam, siue suum esse, vt videre licet 1. par. vbi quæst. 19. quæ est de voluntate Dei, artic. 1. ita habet. *Sicut suum intelligere est suum esse, ita & suum velle.* Similiaque habet artic. 4. ad 2. & quæst. 20. artic. 2. ad 8. & quæst. 21. artic. 1. ad 2. & quæst. 27. artic. 4. ad 1. & quæst. 54. artic. 2. & quæst. 61. artic. 2. ad 1. ac demum, vbicunque agit de voluntate, ac velle Dei. Vt hinc perspicias, quo iure se protegant Aduersarij auctoritate S. Tho. ad asserendum, essentiam Dei in intellectu consistere, & non in volitione; quod dixerit sæpe Doctor Angelicus, in Deo idem esse intelligere, & esse, siue intellectiõnem, & substantiam. Præterquamquod, si in sensu formali loqueretur S. Tho. sola intellectu præcisè sumpta esset secundum ipsum essentia Dei; quod tamen Aduersarij negant: quia semper loquitur de velle, seu de intellectu in abstracto, prout inferius etiam ponderabimus agentes de alijs Patribus.

237 Tertiò probatur propositio: quia, si per aliquid pertinens ad lineam intellectualitatis esset vltimò constituenda essentia metaphysica Dei, potiùs per prædicatum intellectu, siue potentis intelligere, quàm per actualem intellectuõnem, deberet constitui: eo quod potentia prior est actu; nec minùs, quàm actus, facit rem, cui competit, differre ab alijs. Quocirca per potentiam intelligendi ante aduentum actus tanquam per vltimam differentiam deberet constitui essentia Dei, cuius subinde intellectuõ proprietas metaphysica esset, non differentia. Quod certè Aduersarij non negarent, si admitterent in Deo potentiam intellectuam distinctam per nostram rationem ab actu intelligendi. Cæterum omnino eam esse admittendam, fusè ostendimus contra eos tract. de scientiâ Dei. Vnde hoc argumentum rotum suum robur accipiet.

238 Quarto probatur propositio: quia, si essentia metaphysica Dei constitueretur intellectuõne, siue sapientiâ, Verbum diuinum immediatè ex intellectuõne, seu per intellectuõnem procedens, eo ipso dici posset procedere immediatè ex natura, seu per naturam. Qui tamen loquendi modus alienus à Theologiâ est; imò & malè audit contra Durandum; tametsi in alio sensu ipse illo vteretur. Deinde, vt dicitur Verbum sapientiæ genita, dici etiam posset essentia, seu natura genita. Diceretur etiam, imò esset ex suo conceptu intellectuõ diuina principium, & radix attributorum, ac personalitatum Dei, qualis conceptione omnium est essentia, seu natura diuina. Esset præterea verum, *Quia Deus se intelligit, est Deus*: non tamen è conversio, *Quia Deus est, se intelligit*. Similiter verum esset, *Quia Deus se intelligit, est immensus, æternus, immutabilis, iustus, misericors, &c.* Hæc namque habet; quia Deus est: & est Deus; quia se intelligit. Quæ omnia absona videntur, & contra communem motem sentiendi, & loquendi de Deo. Certè ego non possum capere, quomodò ab intellectuõne diuinâ, tanquam à suo primo fonte, & radice nascantur omnia attributa Dei, vt ab essentia metaphysicâ eius nasci debent; quomodò etiam, vt debent, per illam demonstrentur. Quis credat, esse Deum per locum intrinsecum impassibilem, immortalem, incomprehensibilem, infinitum, immensum, bonum, perfectum, iustum; quia se actualiter intelligit? Ego equidem non credam.

Denique probari solet propositio: quia, 239 essentia diuina obiectum specificatum est diuinæ intellectuõnis, ad quam proinde supponi debet in esse intelligibilis, priusquam actu intelligatur. Intellectio autem neque ad se ipsam supponi, neque à se ipsâ specificari, imò nec se ipsam formaliter intelligere potest. Repugnat igitur, per eam essentiam diuinam constitui. Hoc argumentum latè profequitur Granad. disput. illâ 3. cit. sec. 2. Sed mihi parùm videtur efficax; ob id eo non vtor. Videantur Fasol. supra dubit. 9. à num. 74. & Hemel. disput. 1. cit. cap. 23. Virgilius ego possem hunc premere, quatenus cap. 24. vt suam stabiliat sententiam, duas in Deo distinguit intellectuõnes, quarum alterâ sola essentia diuina, alterâ attributa relationes, & creaturæ intelligantur: dicitque per primam dumtaxat constitui ipsam essentiam Dei. Existimo enim, omnino repugnare in Deo formalitatem intellectuõnis, qua non attingantur omnes omnino formalitates Dei inter se identificatas realiter. Sed de hoc expecta me vsque ad tract. de scientiâ Dei.

Modò ad ea accedo, quæ pro se, & contra 240 nostram propositionem opponit Hemel. Opponit autem primò in disp. illâ cit. cap. 5. ea scripturæ loca, in quibus Deus asseritur *vna*, & *lux*, intelligendo illa de vitâ, & luce intellectuâli. Sed verò, si propter hæc loca dicenda esset essentia Dei constitui per intellectuõnem, pariter propter alia dicenda esset constitui per amorem, aut per iustitiam, aut per omnipotentiam, &c. quibus Deus asseritur charitas, iustus, omnipotens, &c. Certè, si, quidquid per verbum *est* prædicatur de Deo, ad eius essentiam metaphysicam continuò pertineret, nihil Dei non pertineret ad illam seu personale, seu commune: quandoquidem Deus trinus est, amans est, potens est, &c. Stet ergo, pleraque eorum, quæ Deus esse dicitur, attributa eius esse, non metaphysicam essentiam.

Secundò in eodem cap. opponit longum, 241 syllabum sanctorum Patrum, Philosophorumque ethnicorum, recitatis eorum verbis, in quibus ex instituto videntur definire Deum; dicuntque, esse illum suam scientiam, sapientiam, intellectuõnem, esse vitam intellectualem, mentem perspicacem, lucem, veritatem, & similia. Quibus satis significare videntur, per intellectuõnem Dei actualem constitui essentiam diuinam tanquam per vltimum, & quasi differentiale constitutum. Respondeo tamen, plerosque huiusmodi Patrum, atque Philosophorum, nihil curantes de nostris hisce præcisionibus metaphysicis, dumtaxat loqui in sensu identico, & reali, in quo verissimè affirmant de Deo, quod sit sapientia, intellectuõ, oculus, mens, veritas, & similia; quin propterea definiant, constitui per istos conceptus eius essentiam metaphysicam. Imò verò, si id definiant, in sensuque formali, & metaphysico loquerentur; cum semper, aut fere semper vtantur prædictis terminis, siue conceptibus in abstracto; planè definiant, essentiam metaphysicam Dei consistere præcisè in eius sapientiâ, luce, veritate, seu intellectuõne actuali. Quod tamen aperte est falsum, & contra ipsum Hemel. aliosque Auctores suæ factionis vnanimiter statuentes contra Aureolum, essentiam metaphysicam Dei non consistere præcisè in actuali intellectuõne, sed per eam vt coniunctam cum alijs prædicatis Dei communioribus tanquam per vltimum, ac differentiale con-

constitutum sui, compleri. Quod si verò aliqui ex Patribus, aut Philosophis magis formaliter, magisque ex definiendi intentione per actualem intellectionem, siue sapientiam concretè acceptam explicant Deum; adhuc non est putandum, sentire eos; essentiam Dei per illam constitui; (quando ex communi aliorum Patrum, aut etiam sui ipsorum consensu vident eam vna cum cæteris attributis positam extra conceptum talis essentia, prout nos demonstramus supra n. 227.) sed solum intendere explicare, notificareque Deum ipsum per vnam ex præstantissimis, notissimisque proprietatibus eius, qualis est scientia sua, siue sapientia; atque adeò non definitione essentiali, vt appellat, sed descriptiua iuxta doctrinam à nobis traditam in Pharo disp. 27. de varijs modis definiendi, seu explicandi essentias rerum.

242 Tertiò arguit Hemel. cap. 6. Essentia diuina per id omnino debet vitimatè constitui, quod magis accedit ad rationem primæ, & perfectissimæ substantiæ, ac vitæ, actusque purissimi; siue, vt dicant Herice cap. 3. n. 13. & Fasol. dub. 7. n. 53. per gradum vitæ perfectissimæ, qualis est intellectualis. Sed tale quid est sola actualis intellectio. Ergo per hanc omnino debet essentia Dei constitui, tanquam per vltimam differentiam. Consequenter est bona. Maior ex se videtur nota. Probaturque insuper: tum quia vnumquodque constituitur in sua specie vitimatè per gradum perfectissimum omnium eorum, quæ competunt sibi; tum quia Deus secundum vltimam quasi differentiam constitutiua Deitatis intelligitur esse optima; & nobilissima omnium substantia. Minor etiam satis ex se nota videtur. Probari tamen potest præterea; quia inter omnes gradus entis gradus vitæ substantialis intellectualis perfectissimus est; vt constat in hoc autem gradu perfectior longè est vitæ actualis, purissimusque intelligendi actus, quam facultas, siue potestas intelligendi, vt etiam est notum. Concluditur ergo, per huiusmodi intelligendi actum debere vitimò constitui essentiam diuinam. Hunc discursum multis Patrum, Philosophorumque testimonijs conatur horare Hemel. Sed in cassum: quia cum illi alia agant, discursus semper relinquatur inualidus. Et quidem, si validus esset, probaret, vtique, etiam per actualem volitionem debere constitui essentiam Dei; imò & per origines, seu actus notionales, quibus Pater æternus producit Filium, Paterque, & Filius Spiritum sanctum. Qui omnes actus sunt vitæ substantialis, ac perfectissimæ. Compertum enim est, præstantiorem gradum actualis vitæ coalescere ex intellectione simul, & amore tum notionali, tum essentiali; quam ex solâ intellectione essentiali, siue communi. Cum ergo certum sit, essentiam metaphysicam Dei hos omnes actus non complecti; nec per intellectionem constitui dicenda erit propter discursum factum.

243 Respondet igitur ad illum, essentiam metaphysicam Dei non in formali, sed in radicali vitæ, & que perfectissima ponendam esse. Nec enim, in operatione, seu actu, sed in subiecto radicali omnium diuinorum actuum consistit; respectu cuius isti actus instar quarundam sunt proprietatum, vel accidentium intra ordinem metaphysicum. Quomodo in ordine physico subiectum duntaxat, siue radix operationum dicitur substantia, seu essentia physica rei, cuius operationes ipsæ sunt accidentia, aut proprietates. Ex quo patet, quo pacto essentia metaphysica Dei sit intra suum genus optima, & præstantissima essen-

tia. Id enim habet, non quia constituitur irrrefecè præstantissimo actu vitæ intellectualis; (vt sic enim præstantior euaderet constituta ex omnibus actibus vitæ diuinæ); sed quia est præstantissima, & optima radix præstantissimarum operationum, seu optimorum actuum. De quo plura dicenda postmodum proposit. 6.

244 Quartò argumentatur Hemel. cap. 7. & 8. Deitas, vt pote summum bonum, vltimò constitui debet per aliquid, per quod sic formaliter summè felix, atque beata, non quidem obiectiue solùm, & mortuo modo, sed formaliter, & viuide, per beatitudinem videlicet formalem, & vitalem. Sed talis est clara visio, seu intellectio Dei. Ergo per hanc debet constitui vltimò essentia diuina. Et confirmari potest: quia Deitas nequit non esse summum bonum omnium bonorum aggregatione perfectum. Sed tale bonum est beatitudo secundum definitionem Boetij, quam omnes recipiunt Theologi. Ergo Deitas nequit non constitui suâ beatitudine consistente in intellectione actuali, qua Deus sese intelligit. Hoc etiam argumentum, si probat aliquid, probat vtique, amorem beatificum Dei ad eius essentiam pertinere; quia sine illo non est Deus consummate beatus; neque ipse, aut eius beatitudo est bonum omnium bonorum aggregatione perfectum.

245 Respondet igitur negando, Deitatem sumptam pro essentia metaphysica Dei debere includere in suo conceptu iuam formalem beatitudinem; aut esse bonum omnium aggregatione perfectum, loquendo formaliter. Sat enim est, quòd tale bonum sit eminenter, seu radicaliter, vt pote subiectum, & radix omnium actuum, quibus Deus plenissimè, & consummatissimè redditur & beatus formaliter; & omnifariam infinite perfectus.

246 Quintum argumentum desumunt Hemel, & Herice, à nomine Deus, quòd à videndo dicitur; & tamen ad significandam Dei naturam, seu essentiam impositum est, vt constat ex usu omnium nationum, proprijsimèque eam significat, vt docet S. Th. 1. p. quart. 13. art. 11. ad 1. & indicat S. Iustin. in exposit. fidei pag. 11. vbi agens de varijs Dei nominibus ait, *Essentia explicatio Dei significatur; & declaratur appellacione.* Significatur ergo est, ascensionem diuinam per visionem, seu intellectionem, qua Deus se videt, constitui potissimum; & vitimatè. Sed verò, si à nominis etymologia licet argumentum desumere, potius dicenda est essentia Dei constitui per scientiam, qua Deus cuncta creata contempletur, & prouidet, quam per scientiam, qua se intuetur. Quod tamen Aduersarij negant. Etenim vocabulum Deus (inquit Athan. dialo. 1. de Trinit. initio) naturam significat omnia contemplantem, & prouidentem. Et Nyssen. lib. de Trin. ad Ablaium circa medium de nomine, Deus dicit significare efficaciam inspectricem, spectatricem, visitatricem, contemplatricem; qua omnia intuetur; & videt. Imponitur enim (addit S. Th. 1. p. quart. 13. art. 8. in corp.) hoc nomen ab vniuersali rerum prouidentia; omnes enim loquentes de Deo hoc intendunt nominare Deum; quod habet prouidentiam vniuersalem de rebus. Vnde dicit Dionysius duodecimo capitulo de diuinis nominibus, quòd Deitas est, qua omnia videt prouidentia, & bonitate perfectè. Ex hac autem operatione hoc nomen Deus assumptum impositum est ad significandam diuinam naturam. Non quia diuina natura per talem operationem constituitur; id enim repugnat, vt constat; sed quia per illam, vt pote ex notissimis nominibus, describimus nos, & explicamus assentiam Dei,

Dei, vt dicitur D. Angel. immediatè antea docuerat his aureis verbis. *Quia igitur Deus non est notus nobis in sui natura, sed innotescit nobis ex operationibus, & effectibus eius, ex his possumus eum nominare, vt supra dictum est; nimirum art. 1. eiusdem quæstionis. Per quæ patet, quid respondendum ad propositum argumentum.*

247 Sexto arguit Hemel. cap. 9. Illud est formale constitutum nature intellectualis, quod in ea lineâ intelligitur contrahere reliquos gradus superiores. Sed ita se habet intellectio in lineâ nature intellectualis diuinæ: contrahit enim gradus entis à se, substantia, spiritus, viuens, & intellectuali, si datur, constituens vltimum gradum intelligentis: qui omnes per analogiam ad creaturas à nobis concipiuntur in Deo; ita tamen, vt quilibet eorum sit infinitus, increatus, & singularis essentialiter. Igitur intellectio diuina formale, & vltimum constitutum est nature, seu essentia Dei intellectualis. Admissâ modò maiori; de qua quid dicendum, constat ex generali doctrinâ traditâ à nobis in Pharo disp. 9. quæst. 1. & 2. nego minorem: quia contractio non est possibilis, nisi sit conceptus magis communis per minus communem, vt apud logicos est notissimum. In Deo autem nullum ex prædicatis commemoratis est ceteris magis commune, supposito, quod sunt omnia diuina, atque adeo increata, infinita, & singularia, vt supponit ipse Hemel. Quo fit, vt inter illa nullum se habeat vt genus, nullum vt differentia, sed omnia vt proprietates eiusdem essentia, prout fufius explicabimus infra proposito. 6.

248 Septimò arguit cap. 10. Illa est specifica differentia nature intellectualis, quæ est principium substantiale quo vitaliter productiuum verbi mentalis præstantissimi tali nature debiti. Sed sic se habet intellectio in Deo. Ergo. Distinguo maiorem. Quæ est principium radicale, concedo; proximum & formale; nego; & negatâ minore; nego consequentiam. Est clarum ex dictis; nec maiore eget explicatione.

249 Octauo arguit in eodem cap. Illa est specifica differentia nature viuens, quæ, cum sic substantialis, & vitalis, communicatur genito immediatè ex vi actionis generatiuæ: omne namque viuens intendit generare sibi simile, secundum naturam. Sed intellectio ita communicatur Verbo in generatione diuinâ. Ergo. Hic tangitur difficultas aliena à præsentî materia de ijs, quæ communicantur Verbo diuino immediatè ex vi generationis. Alij opinantur ex vi generationis communicari Verbo immediatè, quidquid Pater habet commune, atque adeo diuinam naturam, in quocumque demum conceptu ea consistere dicatur: apud quos proinde hoc argumentum non habet locum, vt apparet. Videatur Vazq. 1. par. disput. 113. Alij opinantes ex vi generationis solam sapientiam immediatè communicari Verbo, expressè negant, ipsi pariter communicari naturam; cum quo componunt, quod Pater verè dicatur nihilominus intendere gignere sibi simile. Vnde neque apud hos habet locum argumentum propositum. Videatur Gran. 1. par. controu. 5. tract. 2. disput. 4. Quæ verò ex his sententijs mihi probetur, non est hoc loco determinandum. Id non possum non adnotare contra Hemel, neque ipsum sibi ipsi constare in argumento factò. Supponit enim tanquam indubitatum ex Patribus in materia de Trinitate, solam sapientiam Patris communicari Verbo im-

mediatè ex vi generationis: deinde latè contentit ex Philosophiâ, omne generans ex vi generationis immediatè communicare suam naturam genito. Ex quibus duobus profectò non sequitur, quod ipse præterdit; sapientiam scilicet diuinam veluti differentiam esse vltimò cum alijs Dei prædicatis constitutum diuinæ nature; sed potius naturam diuinam vnicè, & adæquatè in ipsâ sapientia consistere. Quod tamen, ipse negat, & omnes, vno fortasse excepto Aureolo.

Nonò arguit cap. 11. Ea est specifica differentia prototypi, quam eius imago imitatur, ad quamque representandam expressa est. Sed imago Dei tam creata, quam increata imitatur Deum exemplar suum secundum eius intelligere, ad idque habet esse expressam ab illo. Ergo intelligere Dei est specifica differentia eius. Debile argumentum. Vel enim imago Dei siue creata, siue increata imitatur, seu representat ipsum quoad prædicatum intellectiois præcisè; & sic non imitatur quoad naturam, contra intentionem arguentis: quia sola intellectio præcisè non est natura Dei, vt ipse fatetur. Vel imitatur, seu representat insuper quoad cætera prædicata; & sic quoad naturam simul, & proprietates erit imago Dei; vt est reuera, in quibuscumque demum Dei prædicatis natura eius, & proprietates constitui dicantur.

Postremò cap. 12. sententiam suam commentat Hemel. ex eo, quod, ea suppositâ, facile redditur ratio, cur processio Verbi diuini sit generatio, non item processio Spiritus sancti; in qua inquirendâ tantoperè Patres, & Theologi hæcenus laborarunt. Cum enim Verbo, vt pote facti intellectus paterni, communicetur intellectio ex vi processionis, quæ vt sic non communicatur Spiritui sancto, vt pote procedenti per voluntatem, sed amor: si per intellectioem, & non per amorem ponatur constitui natura Dei, Verbum diuinum ex vi suæ processionis euadet finis in natura suo principio producenti, atque adeo genitus, seu filius; (cum sit generatio origo viuens à viuente in similitudinem nature iuxta Aristot. & omnes); non item Spiritus sanctus. Cæterum, sicut non sunt facienda mala, vt eueniant bona; ita non sunt statuenda dogmata falsa ad propugnandam veritatem. Esse autem falsam sententiam, quam refellimus, ex decursu totius præsentis quæstionis compertum fiet. Multæ aliæ suppetunt viæ planiores ad discriminandum generationem Verbi diuini à processione Spiritus sancti, vt videri potest in tract. de Trinitate. Sed estò, non sit falsa dicta sententia, adhuc superstes est difficultas illius discriminis. Primo: quia dubium superest, an sola intellectio formaliter communicetur Verbo ex vi processionis, & solus amor Spiritui sancto; vel potius vtrique, quidquid Trinitati est commune: quo tota perstat difficultas. Secundò: quia sola intellectio Dei non est adæquata natura eius iuxta sententiam istam, Sed quasi differentia constituens vltimò vnâ cum alijs Dei prædicatis ipsam naturam. Ergo, licet sola intellectio communicetur Verbo diuino formaliter ex vi processionis, adhuc non euadet illud vt sic simile in natura Patri, sed solum in parte nature; quod fat non est, vt euadat filius. Mitto plura ad locum proprium: & pergo in proposito instituto.

Statuoque iam meam sententiam in sequente propositione; nam ex dicendis circa illam plânè

ne constabit, facileque erit diiudicare, quid veri, & quid falsi contineant alia sententia, quae supererant refellendae.

Propositio 6.

253 **Essentia metaphysica Dei in subiecto radicali omnium diuinorum actuum consistit. Definitor tamen Deus nihilominus quiditatiue, & optimè per primum, & notissimum actum essendi, seu existendi à se.**

Pro pleniore explicatione, luculentioreque probatione huius propositionis, præter doctrinam tractatam in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2. quæ hic imprimis supponenda, præ oculisque habenda est. Suppono insuper primò ex latius traditis ibid. disput. 27. vnumquemque terminum, siue conceptum obiectiuium bifariam esse definibilem, siue explicabilem. Primò per expressionem distinctam partium, quas ille amplectitur confusè seu physicas, seu metaphysicas. Secundò per comparisonem ad alium terminum notiore, cum quo aliquam ille habet necessitudinem: vtroque enim modo innotescunt nobis amplius, & discernuntur ab alijs quilibet termini apprehensi. Suppono secundò, conceptus simplices omnino, qualis est essentia metaphysica rerum simplicium, posteriori dumtaxat modo definibiles esse. Quocirca essentia metaphysica eiusmodi rerum in ordine ad suas proprietates, aut etiam passiones communes potest, & solet definiri. Suppono tertio, quando essentia metaphysica rei in ordine ad aliquam primam sui proprietatem, siue per illam definitur vel solam, vt fieri potest, vel comitatam cum passione communi, vt sæpius fit; tunc talem definitionem quiditatiuam, seu essentialè dici: quia prima proprietates, vniuersè loquendo, essentia loco nobis est, vt est vulgatum axioma Philosophorum, præsertim antiquiorum. Vnde definitiones datæ per alias proprietates non primas, non quiditatiuæ, sed descriptiuæ venerunt appellandæ. Est autem prima proprietates essentia ea, cum qua essentia immediatè connexa est: non prima autem reliquæ, cum quibus connectitur mediatè. Et quoniam principia scientiarum ex propositiones sunt, in quibus primæ proprietates prædicantur de essentijs; ex primis enim proprietatibus demonstrantur non primæ: idcirco definitiones quiditatiuæ per primas proprietates datæ apriorès sunt in ordine ad scientiam; quippe quæ inter alia principia ante omnem scientiæ demonstrationem præmitti debent: tametì sæpe per descriptiuas clarius, apertiusque nobis innotescant res demittæ. De quibus omnibus plura sunt dicta loco citato: videantur. His positis.

254 Probo priorem partem propositionis primò auctoritate Patrum, quorum mentionem fecimus supra proposit. 4. Illi enim, vt constat ex ipsorum testimonijs ibidem indicatis, vnanimi consensu asseuerant, per nullum nomen eorum, quæ de Deo dicuntur, significari conceptum proprium essentia Dei; sed vel, quid non est Deus, si nomina sunt negatiua, vel, quæ circa essentiam Dei sunt, in ipsaue essentia inspicuntur, si sunt positiua: & vniuersim ea, quæ essentia Dei conueniunt, ipse veluti aduenire, & quasi accedere, concipiuntur. Igitur sentiunt manifestè, essentiam Dei in nullo eorum prædicatorum consistere, quæ de Deo aut per modum actus siue primi,

siue secundi, aut per modum formæ quasi adiacentis seu positiuæ, seu negatiuæ prædicantur; qualia sunt, quæ significant cuncta nomina attributorum: sed solum in conceptu subiecti distinctis omnibus prædicatis communi; quæ ipsissima est nostra sententia. Tale namque subiectum est id, cui talia prædicata aduenire, & conuenire concipiuntur; vel circa quod ea sunt, aut in quo esse inspicuntur; vt de essentia diuinâ loquuntur Patres.

255 Secundò probatur eadem prior propositionis pars auctoritate Patrum, quos pro posteriore adferemus, asserentium per nomen *Qui est*, siue *entis à se*, quo Deus definit se ipsum Exod. 3. aptissime omnium, ac propriissime significari essentiam Dei. Quia nimirum subiectum actus essendi à se, (quod & reliquorum actuum diuinorum subiectum est), per comparisonem ad actum ipsum, quem exprimit huiusmodi nomen, tanquam per primam, & notissimam sui proprietatem notificatur. Sentiunt igitur, essentiam Dei in subiecto talis actus, atque adeo reliquorum etiam omnium consistere. Quod expressissè videtur Nazianz. orat. 49. in medio, vbi ex verbis illis Exod. *Ego sum, qui sumi & Qui est, misit me*, colligit. *Ergo ipsum, quod est*, (nempe subiectum actus essendi), *hoc erit substantia huius rei, quæ esse deservitur*.

256 Tertio probatur auctoritate Doctorum, scholasticorum, è quibus S. Tho. locis citatis supra num. 236. & nominatim in 1. distinct. 6. quæst. 1. artic. 3. expressè docet, essentiam esse principium omnium actuum diuinorum, inter quos numerat existentiam, & intelligere, & velle. Quale autem est hoc principium nisi subiectum radicale dictorum actuum? Scot. etiam distinct. 26. quæst. vnic. scribit, essentiam esse principium operationum naturæ, quæ sunt intelligere, & velle. Enric. 1. par. sum. artic. 33. quæst. 2. asserit, *essentiam esse fundamentum omnium rationum attributarum*. Et vniuersè, vt alios taceam, omnes concipiunt essentiam metaphysicam Dei tanquam radicem omnium eius quasi affectionum, seu proprietatum. Nullus autem conceptus est assignabilis in Deo, cui competat esse tam vniuersalem radicem, præter conceptum subiecti primi, seu radicalis, cui cuncta prædicata diuina conueniunt, & attribuuntur per modum actus, seu formæ; ac demum per modum passionis, proprietatis, siue accidentis; ideòque, loquendo proprie, attributa appellantur. Igitur in conceptu talis subiecti est omnino constituenda essentia metaphysica Dei iuxta communem, & naturalem modum concipiendi illam, quem omnes habent.

257 Quarto probatur eadem pars: quia essentia metaphysica conuisis rei in vniuersum in subiecto radicali omnium ipsius actuum, operationum, siue formarum consistit, vt in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2. monstratum est. Tantundem ergo debet dici de essentia metaphysica Dei; quia, quod ad præsens attinet institutum, non est, cur Deus ab alijs, rebus discernatur. Quandoquidem diuersarum formalitatum distinctio, diuisioque earum in essentiam, passiones communes, & proprietates plus in nostro modo res concipiendi, quam in rebus ipsis fundatur. Deum autem pro hoc statu eodem modo concipimus, atque res alias, vt quæst. 3. statuimus.

258 Quintò denique probant id ipsum tum re- futatio sententiarum, tum dilutio argumentorum,

rum, quæ nostræ aduersantur, à nobisque aut sunt exhibitæ in superioribus, aut in sequentibus exhibendæ.

359

Iam verò posterior pars propositionis; quòd scilicet Deus quiditatiuè, & optimè definiatur per actum essendi à se tanquam per primam, siue immediatam proprietatem essentia suæ metaphysicæ, probatur imprimis auctoritate ipsius Dei se definientis Exod. 3. ubi interrogatus à Moyse, quod esset suum nomen, & quomodò ipse definiendus, si Israelitæ postulerent, respondit; *Ego sum, qui sum*, ait; sic dices filijs Israel. *Qui est, misit me ad vos*. Vbi per verbum *sum*, & est significari antonomastice actum essendi existentialem, quo Deus à se, siue absque vllâ causâ sui; atque adeò necessariò omninò, indefectibiliterque existit, communis Patrum, aliorumque expositorum sententia est, vt apud illos ad hunc locum videre licet; & apud Soar. tom. 1. in 3. par. disput. 11. sect. 1. Cum igitur Deus de sua definitione rogatus per dictum actum essendi à se definiat se ipsum, hæc utique definitio respectiue ad caput nostrum, quibus tradita est, præstantior reliquis, atque adeò quiditatiua censenda est; data videlicet per immediatam, & satis notam diuinæ essentia proprietatem iuxta doctrinam prænotatam num. 253.

360

Id quod etiam satis expressè docent Patres communiter. Accipe imprimis egregium satis ad rem nostram locum Nazianz. orat. 36. ubi cum dixisset expressè omnia nomina, quæ de Deo à nobis dicuntur, significare, non Dei essentiam, sed quæ circa essentiam sunt, addit col. 3. fine. *Ita Dei naturam nec mens vnquam, vlla profus concepit, nec vox vlla complexa est; verum ipsum ex ijs, quæ circa ipsum sunt, adumbrantem obscuram quandam, & imbecillam, atque aliam ex alio speciem colligimus. Quantum ergo nobis assequi concessum est, ens, & Deus magis quodammodò essentia nomina sunt. Ex ijsque etiam entis vox ad illam indicandam aptior est. Damasc. item lib. 1. de fide cap. 12. ait, Videtur principalis omnium de Deo dictorum nominum esse. Qui est. Quemadmodum ipse dans responsum Moysi in monte inquit, dic filijs Israel. Qui est, misit me. Bernardus ponderans relata Exodi verba lib. 5. de consideratione ad Eugen. cap. 6. initio ait, Nihil competentiùs æternitati, quæ Deus est, quam hoc nomen. Qui est. Si bonum, si magnum, si beatum, si sapientem, vel quidquid aliud tale de Deo dixeris, in hoc verbo instauratur. Qui est. Nimirum: quia actus essendi à se proprietas est prima Dei, ad quam reliquæ consequuntur. Id quod disertissimè docet D. Dionys. cap. 5. de diuin. nomin. inter princip. & med. dum ait, Ex ipso esse, tanquam antiquiori alijs Dei bonis, ipse Deus celebratur: id est, tanquam principio, & fonte aliorum Dei attributorum, vt ipse latè declarat concludens iterum, Primum igitur ipse esse, munus cæteris præponens suprema illa bonitas, ipso esse vt antiquissimo, primoque omnium eius participationum potissimum celebratur. Denique, vt cæteros Patres prætermittam, quorum plura testimonia similia apud Lippomanum videri possunt in catena Exodi ad illa verba cap. 3. Ego sum, qui sum. S. Tho. 1. par. quæst. 13. artic. 11. & ibi eius expositores vnanimiter resoluunt, nomen, Qui est maximè proprium esse eorum omnium, quæ dicuntur de Deo. Ex quibus omnibus concluditur aptissimè illum, atque adeò quidita-*

tiue per istud nomen definiri. Quod erat probandum.

Rationeque præterea id ipsum probari potest, Quoniam, vt constat ex doctrinâ præmissâ num. 253, tunc aliquid quoad essentiam sui metaphysicam quiditatiuè, atque adeò aptissime dicitur definiri, quando per primam talis essentia proprietatem, aut certè per aliquam, ex primis, & immediatis, per quas ea est explicabilis, explicatur, & aperitur. Sed actus essendi, seu existendi à se aut est omnium prima, aut saltem ex primis, & immediatis proprietatibus, per quas explicabilis est essentia metaphysica Dei, vt indicant Patres num. præced. citati. Ergo per huiusmodi actum quiditatiuè, & aptissime definitur essentia metaphysica Dei.

261

Dices. Prior est in Deo potentia ad essendum, atque adeò immediatiore proprietas essentia metaphysicæ eius, quam actus ipse essendi. Ergo per illam potius, quam per hunc, est definienda essentia ipsa, vt quiditatiuè, & optimè definiatur. Respondeo primò, etsi potentia ad essendum sit prior in Deo, quam actus ex prædicato potentia præcisè; sed ex prædicato talis potentia, quò pacto in definitione essentia ponenda erat, fortasse non est prior: quia, vt constat ex doctrinâ traditâ in Pharo Scient. disput. 8. potentia mutuo cum suo actu connexa, qualis est potentia ad essendum in Deo prout talis, non semper est prior actu. Sed est, sit absolutè prior. Respondeo secundò, cum potentia non sit à nobis cognoscibilis, qua talis est, nisi per actum, quando actus æquè necessariò conuenit essentia, ac potentia, vt euenit in nostro casu, factius esse breuitatis causâ definiri essentiam per solum actum, quam per potentiam simul, & actum. Tunc enim, etsi actus non sit absolutè proprietas immediata essentia, cum sit prior potentia, vt ponimus; at in ordine ad definitionem immediatam censetur: quia est prima, aut ex primis, per quas essentia est definibilis, seu explicabilis. Quo fit, vt definitio data per illam quiditatiua sit, & optima, vt in casu præfenti est.

262

Dices rursus. Explicatiùs, & clariùs definitur Deus per alias proprietates sui, aut per plurium attributorum cumulum, quam per solum actum essendi à se. Ergo per huiusmodi actum non definitur optimè. Transeat antecedens, Et nego consequentiam: quia in ordine ad scientiam non est optima definitio, quæ clarissima, sed, quæ quiditatiua est, si alias sufficienter sit clara, vt contingit in præfenti. De quo vide latius dicta in Pharo Scient. disput. 27.

263

Dices præterea. Prædicatum Entis à se valdè est commune in Deo, remotumque ab vltimâ quasi differentiâ Dei consistente in prædicato intelligentis actualiter, & necessariò; interponuntur enim prædicata substantia, spiritualis, viuentis, intellectiua, ex quibus omnibus diuina categoria resultat. Ergo, sicut malè definitur homo per solum prædicatum entis ab alijs; debet enim definitio eius complecti vsque ad vltimam differentiam prædicata omnia iuxta categoriæ, entis videlicet ab alio, substantialis, corporei, viuentis, sensibilis, rationalis; ita Deus malè quoque definitur per prædicatum entis à se. Respondeo negando prædicatum Entis à se esse magis commune in Deo, quam alia eiusdem Dei prædicata, quemadmodum prædicatum

264

G

rum

tum *entis ab alio* ut sic magis commune est in homine, quam reliqua predicata hominis: contrahitur enim per illud additamentum *a se*, ut soli Deo conveniat. Quo fit, ut predicatum *Entis a se* non minus sit proprietas Dei nulli alij enti conveniens, quam reliqua predicata *omnina*. Cumque sit prima, vel ex primis, optime per eam Deus definitur; quamvis homo per predicatum *entis ab alio* defini non possit: eo quod illud non contrahitur, ut proprium hominis euadat, donec accedat rationalitas, qua cum animalitate coniuncta a ceteris entibus differt homo.

265 *Instabis*. Quamvis predicatum *Entis a se* ita sit proprium solius Dei, ut alijs entibus a Deo distinctis non conveniat; attamen omnibus predicatis divinis commune est, siue ea transcendens. Ergo nequit per illud defini essentia metaphysica Dei, ut condistincta a reliquis omnibus Dei predicatis. Vel ergo essentia metaphysica Dei complectitur omnia Dei predicata, saltem prout habent esse a se, ut dicebat Gillius citatus supra num. 206. Vel male ea definitur per predicatum *Entis a se*, siue per actum essendi a se. Respondeo. Aliud est definire Deum metaphysice, seu quoad essentiam metaphysicam prout condistinctam ab alijs rebus, quae talem essentiam non habent. Aliud definire essentiam ipsam Dei metaphysicam in abstracto prout condistinctam a ceteris formalitatibus divinis. Primum praefatur, & optime per praefatam definitionem. Quod nos solum contendimus. Secus secundum. Essentia quippe metaphysica Dei qua talis sumpta in abstracto prout ab alijs eiusdem formalitatibus praefata, seu distincta, subiectum primum, & radicale earum definitur a nobis; quia per munus subiecti, quod circa illas ratione nostra exercet, optime ab illis discernitur, & innotescit.

266 Sed arguet adhuc fortasse aliquis contra priorem partem propositionis ex doctrina Herice; & aliorum. Essentia metaphysica cuiusque rei debet esse formalitas perfectissima eius. Sed talis non est in Deo formalitas subiecti primi omnium predicatum Dei; cum ea ex suo praefato conceptu nec sit vitalis, nec incorporea, nec immortalis, nec infinita, imo nec bona, nec perfecta. Ergo nequit in tali formalitate consistere essentia metaphysica Dei. Hoc argumentum probaret utique, si quid probaret, debere essentiam metaphysicam Dei omnes divinas perfectiones, etiam personales, complecti: quia aggregatum omnium est conceptus ex suo genere perfectissimus Dei. Respondeo ergo, admitendo maiorem; & negando minorem; si fiat comparatio dumtaxat inter formalitates Dei acceptas singularum; nulla quippe videtur esse aequae perfecta, ac subiectum commune, & primum, in quo omnes illae radicantur; quodque subinde eminenter videtur complecti omnes earum perfectiones; est formaliter nullam contineat. Quo iure S. Tho. 1. par. quaest. 4. artic. 1. ad 3. & artic. 2. ad 2. ex D. Dionys. cap. 5. de divinis nominibus, ait, quod in Deo ipsum esse perfectissimum omnium est, atque adeo perfectius, quam vita, & sapientia. Qua vero ratione tale subiectum dici possit esse formaliter bonum, & perfectum, est intrinsece non constituitur bonitate, vel perfectione, difficultas est communis alijs formalitatibus, quas bonitas, & perfectio transcendunt. De quo generatim actum est in Pharo Scient. disput. 17.

quaest. 20. Specialiusque agitur infra disput. 2. quaest. 4. Admissi autem tantum maiorem, nec concessi absolute: quia ad signandam essentiam metaphysicam rei, id duo imprimis attendendum, quod sit formalitas obiens munus subiecti primi, & radicalis omnium passionum; proprietatum, & accidentium, quae rei metaphysice accrescunt; siue eo titulo dicatur esse perfectior ex suo genere ceteris eiusdem rei formalitatibus; siue secus. Quod controversia potest esse subiectum, de qua suo loco.

Ex quibus omnibus concludo, & infero 267 primo contra sententiam tertiam, & quartam, relatas num. 203. & 204. essentiam metaphysicam Dei neutiquam consistere posse in predicato intellectui, aut etiam in predicato volitui, siue potentis intelligere, & velle: quia haec praedicata attributa quadam sunt, siue proprietates essentialis, ut satis ex dictis hactenus notum est. Et quamvis essentia, seu potius Deus ut illam habens per huiusmodi praedicata defini possit; non potest tamen defini quiditativum, sed descriptivum; quia non sunt ea ex proprietatibus immediatis, sed ex mediatis, iuxta superius dicta.

Secundo infero, quid verum habeant quinta, 268 & sexta sententia num. 205. & 206. relatae, quatenus asserunt in predicato *entis a se* vel, quod in idem recidit, in predicato *entis a se* interminabilis, & actualiter existentis consistere essentiam Dei metaphysicam. Auctera enim non consistit; tamen Deus per predicatum *entis a se*, seu actualiter a se existentis quiditativum definiatur, ut explicuimus. Non tamen opus est addere predicato *entis a se* praedicatum interminabilis, seu infiniti: quia hoc est ex attributis Dei mediatis, atque adeo non attinentibus ad definitionem quiditativam ipsius Dei.

Tertio infero contra sententiam octavam, 269 citatam num. 208. essentiam metaphysicam Dei per eius infinitatem constitui non posse: quia infinitas est unum ex attributis divinis, quae circa eius essentiam suat, ut phrasia est Sanctorum Patrum; atque adeo extra eius conceptum.

Quarto infero contra Recentiores relatos 270 pro nona sententia num. 209. conceptum radicis, siue subiecti radicalis attributorum Dei, in quo consistit eius essentia metaphysica, non compositum ex multis radicibus partialibus, sed omnino simplicem esse: quia subiectum radicale omnium actuum, quos de vnaquaque re praedicamus, unum, & idem semper est, ut notavimus in Pharo Scient. disput. 9. quaest. 2. Quanquam enim, si secundario respiciamus supra talem conceptum, nihil vetat, distinguere nos supra illum diversas formalitates penes diversos actus, quorum subiectum est, addendo videlicet illi plures respectus ad tales actus, quorum subiectum est, ratione nostra diversos: quia tamen huiusmodi respectus alij quidam actus sunt, qui interveniunt; semper manet verum, subiectum radicale omnium omnino actuum conceptum esse omnino simplicem, iuxta doctrinam saepe in praecedentibus commemoratam ex Pharo Scient.

Propositio 7.

Essentia transcendentalis in omnibus, 271 & singulis formalitatibus Dei reperitur.

Quia nulla est omnino formalitas Dei, quantum.

tumuis ab alijs præcisa, quæ non sit essentialiter ipsamet. In quo essentia eius, quam transcendentaliter appellamus, consistit. Recognosce, quæ vniuersaliter sunt dicta de hoc genere essentia in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 2.

272 Supererat essentia logica, quæ ex genere, & differentiâ coalefcit. De qua, an etiam reperitur in Deo, opportunitus disquiremus inferius, vbi de simplicitate Dei sermo erit.

QVÆSTIO XI.

Vtrum existentia Dei ab eius essentia aliquo modo distinguatur.

273 **E**X dictis in Pharo Scient. disput. 9. quæst. 1. de existentia rerum in vniuersum constat, existentiam Dei nihil aliud esse ab eo actu obiectiuo, à quo Deus dicitur existere, siue existentialiter esse in rerum naturâ. Qui conceptus vtpote notissimus amplius, aut melius non est explicabilis, vt ibi notauimus. Igitur, vt in eadem disput. quæst. 6. examinauimus, siue existentia creaturarum ab earum essentia distinguatur: & quâ ratione. Ita in præsentî examinandum suscipimus, vtrum existentia Dei ab eius essentia distinguatur: & quâ ratione.

274 Conueniunt autem omnes Catholici, existentiam Dei ab eius essentia realiter distinctam non esse. Id in controuersiam vocatur. An ita ab illâ distinguatur formaliter, siue ex naturâ rei secundum Scoticam distinctionem, siue per rationem dumtaxat, vt ad conceptum quidditatum ipsius essentia non pertineat intrinsecè. Mayron. in 1. distinct. 2. quæst. 1. artic. 3. Bargius in eadem distinct. & Trombeta ab eo citatus, & alij Scotistæ apud Bassolim in 1. distinct. 8. artic. 2. ex naturâ rei videntur distinguere existentiam Dei ab essentia vt modum intrinsecum eius. Id quod iuxta mentem Mayron. defendit Picus Mirandulanus in suis conclusionibus concl. 8. Ex reliquis verò Theologis, qui huiusmodi distinctionem vt prorsus alienam à diuinis prædicatis expolunt, multi arbitrantur, existentiam diuinam ne per rationem quidem nostram esse extra conceptum essentia, sed illam omnimodis intrinsecè constituere. Pro hac sententia allegant multi S. Tho. 1. par. quæst. 3. art. 4. Sed ibi reuera dumtaxat adstruit identitatem realem inter existentiam Dei, & essentiam, vt ibidem adnotat Caiet. Zumel, Nazari. & alij. Stant nihilominus pro illâ multi expositoribus S. Tho. ad dictum artic. Vbi Fasol. dub. 1. & 2. dicit esse sententiam omnium, exceptis Scotistis relatis. Soar. autem lib. 1. de essentia, & attribut. cap. 2. iudicat, esse eam omnino veram, & veritati fidei maxime consentaneam. Eandem sententiam tenent Arrub. 1. par. disput. 10. cap. 9. Tanner. alios referens disput. 1. quæst. 1. dubit. 5. num. 10. Recupitus lib. 2. de Deo quæst. 19. Quiros 1. par. in comment. S. Tho. quæst. 3. artic. 4. & alij. Non desunt tamen alij multi, qui doceant, existentiam diuinam per nostram rationem ita distingui à diuinâ essentia, vt extra conceptum eius sit perinde, atque alia attributa. Ita Heruus in 1. distinct. 3. quæst. 2. Ferrar. lib. 1. contra Gent. cap. 12. Salaf. 1. 2. tract. 2. disput. 3. sect. 7. num. 3. Gran. 1. par. tract. 2. controuer. 1. disput. 2. num. 6. Vazq. 1. par. disput. 22. cap. 3. num. 6. & disput. 24. cap. 3. num. 8. Ruiz di-

sput. 25. de Trinit. sect. 2. num. 10. Arriag. 1. par. disput. 2. sect. 8. sub 1. vbi latè ad rem argumentatur contra Soar. Et, quod caput est, S. Tho. perspicuè hanc sententiam expressit in 1. distinct. 19. quæst. 2. artic. 1. ad 1. dicens, *Essentia diuina secundum intellectum est prius, quam esset suum.* Et artic. 2. in corpore ait, *Ess. diuinum est idem cum eo, cuius est actus; sed differt tantum ratione.*

Propositio 1.

Existentia Dei realiter ab eius essentia 275 distincta non est, sed omnino idem cum illâ.

Hæc propositio planè est de fide. Primo: quia de fide est, nullum prædicatum intrinsecum Dei realiter esse distinctum à diuina substantia, vt vniuersaliter ex Concilijs, & Patribus demonstrauimus in Pharo nostro disp. 13. quæst. 4. Secundò: quia ea speciatim continetur in illo oraculo diuino Exod. 3. *Ego sum, qui sum,* iuxta communem expositionem Patrum, quos supra quæst. 10. commemorauimus. Ex quibus August. apud lippomanum in catena ad verba Exodi relata ita loquitur *Quod dicit Deus Moysi, Ego sum qui sum, & qui est, misi me ad vos, diuinitatis substantiam signat.* Et Basilius, *Isud, qui sum, vnâ eandemque, ac communem essentiam significat.* Vide ibi plurimum testimonia, & apud Soar locis citatis. Quibus adde Athanasium pulcherrimè ad rem ita dicentem epist. de Synodis Arimini, & Seleucia celebratis multò post medium. *Cum audimus, Ego sum, qui sum, non aliud quidpiam, sed ipsam simplicem, & beatam, & incomprehensibilem eius, qui est, essentiam intelligimus.*

276 Probari autem potest propositio imprimis omnibus rationibus, quibus vniuersaliter probauimus loco nuper citato, nullum ex prædicatis Dei intrinsecis posse realiter distingui à diuinâ substantia. Deinde speciatim tribus, quibus illam probat S. Th. 1. p. quæst. 3. art. 4. citato. Prima est: quia quidquid realiter est distinctum, & superadditum cuius essentia, non potest non esse causatum aut ab ipsâ essentia, aut aliunde. Sed existentia Dei nec potest aliunde causari: quia Deus extra se non potest habere causam suæ existentia, vt constat. Nec potest causari à Dei essentia: quia, cum causa præcedere debeat existens, antequàm det effectum existentiam, si essentia Dei suam existentiam causaret, existeret, antequàm existeret, haberetque esse, antequàm haberet. Quod est implicatorium. Ergo. Secunda: quia, cum existentia ex proprio conceptu sit actus, si existentia Dei ab eius essentia realiter distingueretur, hæc comparatione illius se haberet vt potentia realis, dareturque in Deo potentialitas prorsus aliena à prædicato actus purissimi, quod Deus habet, prout videbimus in quæst. seq. Tertia: quia si Deus existeret per existentiam sibi realiter superadditam, non tam esset ens per essentiam, quàm ens per participationem. Quod etiam prorsus ei repugnat. Præterea argumenta, quibus in Pharo disp. 9. quæst. 6. ostendimus, existentiam creaturæ realiter etiam ab eius essentia esse indistinctam, multò potiori iure habent locum in existentia Dei, vt constat. Quæ omnia sat fuerit indicasse pro re tam comperitâ.